

Irán-EUA: ensaio de desxeo?

Description

A inédita e histórica conversa telefónica ocorrida a semana pasada entre o presidente estadounidense Barack Obama co seu homólogo iraniano Hassan Rouhaní abre o compás dun incerto desxeo nos contactos indirectos entre Washington e Teherán, os cales poden abrir unha nova ecuación dentro do delicado equilibrio xeopolítico en Oriente Próximo, especialmente co respecto a Israel e a súa propensión a fortalecer o cerco exterior cara Irán.

A inédita e histórica conversa telefónica ocorrida a semana pasada entre o presidente estadounidense Barack Obama co seu homólogo iraniano Hassan Rouhaní abre o compás dun incerto desxeo nos contactos indirectos entre Washington e Teherán, os cales poden abrir unha nova ecuación dentro do delicado equilibrio xeopolítico en Oriente Próximo, especialmente co respecto a Israel e a súa propensión a fortalecer o cerco exterior cara Irán.

Neste sentido, o primeiro ministro israelí, Benjamín Netanyahu, aproveitou o seu discurso esta semana na Asemblea Xeral da ONU, para reiterar na retórica de confrontación acusando a Rouhaní de ser “un lobo con pel de cordeiro” e de propiciar un “dobre discurso”. Resulta obvio que Netanyahu quixo aproveitar a súa presenza ante a ONU para advertir á comunidade internacional dun presunto “engano” diplomático enviado dende Teherán, por mor da oferta de Rouhaní de reiniciar os diálogos coa Axencia Internacional de Enerxía Atómica (AIEA) sobre o programa nuclear iraniano.

Por razóns xeopolíticas e de seguridade, Israel teme que un hipotético achegamento e diminución das tensións entre Occidente e Irán coloque nunha situación seriamente comprometida a Tel Aviv, a única potencia nuclear en Oriente Próximo aínda que oficialmente non sexa recoñecida como tal. A intención israelí de acelerar ou fortalecer o cerco exterior contra Irán sería un escenario que paulatinamente desvaneceríase no caso de que Teherán e a AIEA reiniciasen os seus diálogos, aínda que os mesmos revístanse de notorias incertezas á hora de avaliar as hipotéticas ganancias.

Presión en cámara lenta

Con todo, os acontecementos recentes desprazan a atención dos movementos que faga Israel neste sentido. Desde a súa vitoria electoral en xuño pasado, Rouhaní deu mostras de querer iniciar unha etapa de diálogo coa AIEA e co resto do G5+1 (conformado por EUA, Gran Bretaña, Rusia, Francia, Alemaña e China) encargado de negociar o programa nuclear iraniano.

Rouhaní, que aparentemente conta co apoio do Líder Supremo o aiatolá Alí Jamenei, comunicou publicamente a intención do seu goberno de permitir o retorno dos inspectores da AIEA para verificar que o programa de enriquecemento de uranio se focaliza en fins pacíficos e civís, non militares. Teherán lexitima estas aspiracións ao ser signatario do Tratado de Non Proliferación (TNP) así como país membro da AIEA.

Obviamente, a ocasión non podía ser desaproveitada por Washington, actualmente moi ocupado pola crise política que motivou esta semana á suspensión das actividades do Congreso estadounidense. O presidente Barack Obama aparentemente atrapou a “rama de oliva” enviada por Rouhaní ao facer un par de recoñecementos históricos. O primeiro, recoñecer a implicación da CIA na caída do primeiro ministro iraniano Mohamed Mosadeq en 1953, un golpe que causou fortes controversias na rexión. E a segunda, recoñecer que Irán foi o único país vítima de ataques con armamento químico, como ocorreu durante a guerra Irán-Iraq (1980-1988) Ataques realizados por parte do extinto réxime iraquí de Saddam Hussein, entón aliado occidental.

Con todo, o paso histórico entre ambos líderes deuse a semana pasada durante unha conversa telefónica con intérpretes entre Obama e Rouhaní, como enlace de preparación para os respectivos discursos dos mandatarios na Asemblea Xeral da ONU. Mentres Rouhaní afirmaba a súa intención de retomar as negociacións co G5+1 e de permitir o retorno das inspeccións da ONU ás centrais nucleares iranianas, Obama admitiu o dereito de Teherán para proveerse do enriquecemento de uranio para fins civís, o cal implicaría “luz verde” para que Teherán inicie este paso cun enriquecemento ao nivel do 5%.

Aínda que a tradicional prudencia diplomática evitou un contacto directo, apertón de mans mediante, entre Obama e Rouhaní na ONU, si se registrou outro histórico paso coa presenza do Secretario de Estado estadounidense, John Kerry xunto ao novo ministro iraníano de Exteriores, Mohamed Javad Zarif, durante unha reunión do G5+1 en Nova York.

Outro paso deuse esta semana, durante unha entrevista á axencia Reuters do ministro lituano de Exteriores, Linas Linkevicius, quen asegurou *off the record* que algúns países occidentais (sen mencionar cales) poderían aliviar a súa presión a Teherán no relativo ao programa nuclear, unha postura que eventualmente poñería fin a unha década de sancións contra Irán. As palabras do ministro Linkevicius cobran importancia debido a que Lituania ocupa actualmente a presidencia rotativa dentro da Unión Europea, a cal ten a tres importantes membros dentro do G5+1, sendo estes Gran Bretaña, Francia e Alemaña.

A rama de oliva de Rouhaní

Nestes case dous meses de Rouhaní á fronte da presidencia, os xestos de apertura de Teherán foron prolíficos, quizais ata excesivos e acelerados, tomando en conta a tradicional política de disuasión iraníana.

Aparentemente, Rouhaní esfórzase por amosar unha faciana mais conciliadora para mellorar a imaxe exterior de Irán, unha tentativa que evidenciaría a intención de sepultar a retórica confrontativa do seu antecesor Mahmud Ahmadíneyad. Os xestos de Rouhaní tamén se deron cara Israel, unha vez o presidente iraníano condenara publicamente o Holocausto xudeu en mans dos nazis, a diferenza do seu antecesor Ahmadíneyad, quen ata chegou a organizar en Teherán un Congreso Mundial contra o Holocausto.

No plano interno, Rouhaní iniciou tamén algunhas movidas políticas orientadas a focalizar esta imaxe de apertura: liberación de presos políticos e confirmación de que o programa nuclear volvería pasar a mans do ministerio de Exteriores, co cal retomaríase o control civil sobre o mesmo restando peso e preponderancia ao sector militar. Esta declaración, vista como unha concesión cara Occidente, parece evidentemente dirixida a restar protagonismo á Garda Revolucionaria Islámica, o poderoso corpo pretoriano militar e económico que durante a presidencia de Ahmadíneyad controlou con firmeza a posición oficial iraníana sobre o seu programa nuclear.

Neste plano interno, o propio aiatolá Jamenei emitiu unha *fatwa* ou edicto relixioso islámico, na que declaraba incompatible a posesión de armas atómicas cos preceptos morais do Corán e da República Islámica de Irán. O propio Jamenei reclamou unha “flexibilidade histórica” ao G5+1 na apertura de negociacións do programa nuclear e no recoñecemento da lexitimidade iraníana para proveerse deste programa para uso civil⁽¹⁾.

Tralos controvertidos e tensos anos de presidencia de Ahmadíneyad (2005-2013) e as secuelas das sancións internacionais contra Teherán, que minaron sensiblemente a economía iraníana provocado ó mesmo tempo síntoma de aguda crise social, o momento político no país persa parece retrotraer os anos de moderada apertura do ex presidente reformista Mohammed Jatamí (1997-2005), quen foi comparado dende Occidente co derradeiro líder soviético Mijaíl Gorbachov no seu proceso de apertura e diálogo cara o exterior.

Precisamente, a apertura de Rouhaní pode estar determinada pola presión que recibe Teherán das tensións xeopolíticas rexionais que involucran a Irán, principalmente contra Israel e, con menor incidencia, contra as “petromonarquías” do Golfo Pérsico (en especial Arabia Saudita e Qatar), así como ante o peso iraníano dentro da secular rivalidade existente entre sunnitas e xiítas dentro do mundo islámico, especialmente en escenarios bélicos (Siria) e tanxencialmente convulsos (Líbano, Palestina, Exipto).

Medindo outra ecuación rexional

Pero a conxuntura actual resulta claramente inédita. Rouhaní envía xestos de apertura coa probable intención de coñecer ata que punto as reaccións internacionais poden xogar a favor dos intereses xeopolíticos iraníanos, adoptando un

pragmatismo que reforce estas prioridades. Mentres, Occidente e especialmente EUA recollen a rama de oliva con cautela e prudencia, aínda que con diversas expectativas, moi focalizadas nos seus propios intereses na rexión.

Malia as tensións con Israel fortalecidas por Netanyahu durante o seu discurso na ONU, o panorama actual parece convir aos intereses de Teherán. A implicación rusa como actor de negociación chave á hora de paralizar un eventual ataque militar estadounidense contra Siria supón un aspecto que beneficia indirectamente a Irán porque lle resta presión exterior debido á súa tradicional implicación estratéxica a favor do réxime sirio de Bashar al Asad.

Na súa conversa telefónica con Rouhaní, Obama pediulle unha mediación directa de Teherán dentro da crise siria orientada a convencer a Bashar al Asad de evitar máis maiores vítimas civís. Pero para Teherán, a implicación rusa en Siria como factor de equilibrio permítelle evitar comprometerse unilateral e directamente na crise siria e, incluso, tomar certa distancia que lle pode conferir beneficios estratéxicos a curto prazo.

Pero non todos son variables favorables para Teherán. O golpe militar en Exipto contra a Irmandade Musulmá foi unha clara advertencia para Teherán á hora de abrir outras canles directas de cooperación xeopolítica, como fóra durante a breve e convulsa presidencia do deposto mandatario islamita exipcio Mohammed Mursi. Non é de estrañar que, precisamente, os xestos de apertura de Rouhaní proliferasen case inmediatamente despois do golpe militar exipcio, o cal favoreceu igualmente os intereses israelís de evitar unha eventual cooperación entre Mursi e Teherán.

Neste sentido, a atomización rexional no relativo aos equilibrios estratéxicos dan a entender a necesidade de Rouhaní de propiciar un achegamento con Occidente sen menoscabar as súas prioridades xeopolíticas. A presión de EUA e Israel dentro dunha post-Primavera árabe sumamente paralizada e en fase estacionaria, así como o súpeto fracaso de Washington á hora de levar a cabo un ataque unilateral e ilegal contra Siria, determinan un novo cálculo estratéxico para Teherán, así como para Obama, reducindo ou postergando temporalmente as presións (principalmente emanadas dende Israel) de propiciar un ataque inmediato contra as instalacións nucleares iranianas.

Moi probablemente, a necesidade de abrir unha nova ecuación rexional ante o fortalecemento do eixe EUA-Israel no contexto post-Primavera árabe (especialmente evidente tralo golpe militar exipcio) persuadiu a Irán e Rusia a deseñar unha nova estratexia. A oportuna e intelixente mediación rusa en Siria, que paralizou momentaneamente a ameaza de ataque unilateral estadounidense, persuadiu indirectamente a Obama a considerar a apertura de negociacións con Irán. Esta ecuación foi calculada por Obama trala paralización da crise siria, unha vez enviara unha carta secreta a Rouhaní pedindo a apertura do diálogo e da negociación, posición que foi calculada por Teherán como unha ecuación “gañar-gañar” (2).

En todo caso, o terreo segue obstaculizado polas incertezas. Non está claro se Washington finalmente abandonou os seus plans de ataque unilateral contra Siria, ou se mais ben foron postergados ante a necesidade de observar o peso da oferta rusa e a capacidade de resistencia do réxime sirio. O peso israelí nas decisións de Washington cara Siria e Irán, así como no contexto rexional, seguen a ser decisivas, tal e como tentou amosar Netanyahu durante o seu discurso na ONU, deslexitimando a apertura de Rouhaní.

Todas estas variables gravitan dentro do incerto *puzzle* fraguado polos xestos de apertura de diálogo e negociación entre EUA e Irán. En todo caso, moito dependerá da nivelación e do equilibrio de forzas en Teherán, en especial ante a marxe de manobra do presidente Rouhaní, así como das expectativas dende o exterior, principalmente no sentido dun cambio de política por parte de Washington, mais favorable á hora de atender as demandas iranianas e hipoteticamente proclive a diminuír o peso de Israel dentro desta ecuación e das decisións do goberno estadounidense. En todo caso, o ensaio de desxeo entre Irán e EUA parece abrir un compás de calma e espera.

(1) “Teherán cambia de tono y estrategia”, *Informe Semanal de Política Exterior*, Nº 859, 30 de setembro de 2013, pp. 3-4.

(2) NAZEMROAVA, Mahdi Darius; “Was Obama Planning on Stricking Syria or Working to Gain Traction With Iran?”, *Global Research*, 30 de setembro de 2013. Ver en: <http://www.globalresearch.ca/was-obama-planning-on-striking-syria-or-working-to-gain-traction-in-talks-with-iran/5352211>

APARTADOSTEMATICOXEOGRAFICOS

Oriente Medio

ETIQUETAS

EUA Irán Oriente Próximo apertura

IDIOMA

Galego

Date Created

Outubro 2013

Meta Fields

Autoria : 3713

Datapublicacion : 2013-10-03 00:00:00